

1974-01-01

ชาวจีนในประเทศไทย

ขจิตภัย ขจรชัยวัฒน์

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/cujss>

Part of the [Social and Behavioral Sciences Commons](#)

Recommended Citation

ขจรชัยวัฒน์, ขจิตภัย (1974) "ชาวจีนในประเทศไทย," *Journal of Social Sciences*: Vol. 11: Iss. 4, Article 9.

Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/cujss/vol11/iss4/9>

This Book Review is brought to you for free and open access by the Chulalongkorn Journal Online (CUJO) at Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Journal of Social Sciences by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

วิจารณ์หนังสือ

ขจัตถัย บรมพัฒน์ (รวบรวม). **ชาวจีนในประเทศไทย** แพร่พิทยา, กรุงเทพฯ, ๒๕๑๗
๒๕๗ หน้า (๔๒ บาท)

นับว่าเป็นที่น่ายินดีที่นาน ๆ จะมีหนังสือวิเคราะห์ชาวจีนในประเทศไทยออกมาสักเล่มหนึ่ง โดยให้ความหวังว่าในอนาคตการศึกษาปัญหาชาวจีนในไทย จะได้ไม่ต้องอ้างอิงผลการค้นคว้าของชาวตะวันตกอย่าง เช่น G. William Skinner, Victor Purcell หรือ Richard J. Coughlin ให้มากนัก แม้ว่าหนังสือเล่มนี้ก็ยังต้องพึ่งข้อมูลจากบุคคลพวกนี้โดยเฉพาะ G. W. Skinner ซึ่งเป็นงานค้นคว้าวิจัยเมื่อเกือบ ๒๐ ปี มาแล้วก็ตาม

หนังสือเล่มนี้ประกอบด้วย ผู้เขียนหลายท่านซึ่งเป็นนักวิชาการผู้สนใจปัญหา ชาวจีนในไทยมาเป็นเวลาพอสมควร

ในส่วนแรกเป็นบทความทั่วไปว่าด้วย “ความเป็นมาของชาวจีนในประเทศไทย” เขียนโดย วัลภา บรมพัฒน์ ซึ่งให้พินความรู้โดยทั่ว ๆ ไปของชาวจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และบทบาทของชาวจีนในประเทศไทยในสมัยแรก ๆ ถึงตอนกลางในสมัยรัตนโกสินทร์ ซึ่งผู้เขียนได้พยายามชี้ให้เห็นว่า ชาวจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยทั่วไปนั้นมีความนิยมในจีนคอมมิวนิสต์เพียงส่วนน้อย (อย่างละ ๑๐ เปอร์เซ็นต์) ส่วนที่เหลือจะมุ่งทำการค้าขายและวางตัวเป็นกลางทางการเมืองมากกว่า ส่วนในประเทศไทยผู้เขียนแยกชาวจีนออกเพียง ๒ พวก คือ พวกหนึ่งนิยมจีนคอมมิวนิสต์ และอีกพวกหนึ่งนิยมจีนคอมมิวนิสต์ ทั้งนี้ก็ให้เหตุผลว่าในระยะนั้น ทั้งจีนคอมมิวนิสต์และจีนคอมมิวนิสต์พยายามแผ่อิทธิพลทางความคิดในลัทธิการเมืองและปลุกความรู้สึกชาตินิยมจีนในหมู่ชาวจีนโพ้นทะเลเล็กน้อยมาก ในส่วนของจีนคอมมิวนิสต์ผู้เขียนกล่าวว่า “จีนคอมมิวนิสต์มิได้ต้องการใช้ชาวจีนโพ้นทะเลเพื่อสนับสนุนฐานะทางการเมืองและเศรษฐกิจของประเทศตนเท่านั้น แต่ยังต้องการใช้ชาวจีนในประเทศไทยเป็นเครื่องมือในการบ่อนทำลายประเทศไทย ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมอีกด้วย ในยามที่สถานการณ์อำนวยให้”

(หน้า ๓๓) แต่กระนั้นก็ตามผู้เขียนก็ได้ข้อสรุปให้เป็นที่เข้าใจว่า “ชาวจีนส่วนใหญ่ในประเทศไทย มิได้เข้ามายุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมทางการเมืองภายในประเทศแต่อย่างใด” (หน้า ๓๓) โดยให้เหตุผลว่าชาวจีนเหล่านั้นมุ่งมั่นที่จะประกอบอาชีพ และมีความอิสระในการประกอบอาชีพมากกว่า พร้อมกันนั้นภาวะทางการเมืองของไทยในระยะนั้นก็มีความไม่แน่นอนอยู่ตลอดเวลา นอกจากนั้นผู้เขียนยังได้กล่าวถึงบทบาทของชาวจีนในไทยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอีกเล็กน้อย ทำให้ผู้อ่านพอมิความเข้าใจขั้นพื้นฐานในเรื่องชาวจีนในประเทศไทยได้อย่างดีพอสมควร และนับว่าเป็นทัศนคติที่มีส่วนเสริมสร้างของผู้เขียนที่พยายามชี้ให้เห็นว่า แม้ว่าชาวจีนจะมีบทบาทในด้านเศรษฐกิจ เพราะความขยันขันแข็งของเขา แต่ส่วนมากก็ได้กลายเป็นคนไทยแล้ว ทั้งในค่านิยม วัฒนธรรม ความรู้สึกนึกคิด และสัญชาติ ซึ่งทำให้ผู้เขียนเห็นว่าไม่น่าจะมีความสนใจอันใดในด้านปัญหา ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นอย่างในประเทศอื่น ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ส่วนที่สองว่าด้วย “บทบาททางการเมืองของชาวจีน” ในประเทศไทยโดยเฉพาะ โดย ขจรกิจ บุษพัฒน์ เป็นผู้เขียน ซึ่งก็นับว่าให้ความรู้ในบทบาททางการเมืองของชาวจีนและนโยบายของรัฐบาลไทยต่อชาวจีนก่อนสมัยเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ ได้เป็นอย่างดี ผู้เขียนได้ให้แนวความคิดในส่วนหลักเกี่ยวกับชาวจีนในปัจจุบันไว้ว่า ทำอย่างไรจึงจะทราบได้แน่นอนว่าชาวจีนในประเทศไทยมีทัศนคติต่อจีนคอมมิวนิสต์ และจีนคณะชาติมากน้อยอย่างไร ซึ่งก็นับว่าหลังจากอ่านบทวิเคราะห์แล้วทำให้เกิดความระมัดระวังในบทบาทของชาวจีน และจีนคอมมิวนิสต์มากขึ้น จากการศึกษาค้นคว้าของผู้เขียนสรุปได้ว่าอาจจะมียุ้งที่ชาวจีนนิยมในจีนคอมมิวนิสต์ แต่ก็มิกล้าแสดงออก อย่างไรก็ตามการนิยมในจีนคอมมิวนิสต์นั้นผู้เขียนได้ให้ข้อสังเกตว่าเป็นเพียงความรู้สึกที่ผูกพันอยู่กับแผ่นดินบ้านเกิดเมืองนอนเดิมเท่านั้น “มากกว่าที่จะมีความผูกพันต่อรัฐบาลจีนคอมมิวนิสต์” (หน้า ๗๖) แม้ว่าความรู้สึกเหล่านั้นจะเป็นแนวโน้มที่มีต่อนโยบายการผสมกลมกลืนของรัฐบาลไทย (ซึ่งผู้เขียนมีเหตุผลที่จะเชื่อเช่นนั้น) ก็ตาม ยังมีปัญหาที่น่าจะต้องพิจารณาหลายอย่าง ผู้เขียนได้วิเคราะห์ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อนโยบายการผสมกลมกลืนชาวจีนของรัฐบาลไทยไว้ในหน้า ๗๙-๘๒ อย่างน่าสนใจว่า อาจเกิดจากการแสวงหาความสนับสนุนจากชาวจีนโพ้นทะเลของจีนทั้งสองฝ่าย บทบาทของสมาคมชาวจีนต่าง ๆ โรงเรียนจีน และวัฒนธรรมที่ทำให้ชาวจีนชอบที่จะสามัคคีกันเป็นกลุ่มก้อน แต่ถ้าเทียบกับปัจจัยที่ส่งเสริมการผสมกลมกลืนในหน้า ๘๓-๘๖ แล้ว ทำให้เกิดความรู้สึกในทางที่ว่าปัญหาชาวจีนในประเทศไทย จะไม่น่าเป็น

ห้วงมากนักในอนาคต ในขณะที่เวลานี้ผู้เขียนออกจะมีความวิตกในนโยบายของจีนคอมมิวนิสต์อยู่มากสักหน่อย โดยผู้เขียนได้ตั้งข้อสมมติฐานว่า รัฐบาลจีนคอมมิวนิสต์ได้เปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศมาเป็นนโยบายผ่อนปรนอะลุ่มอล่วยแล้ว ซึ่งผู้เขียนก็ยังไม่แน่ใจว่าจีนคอมมิวนิสต์จะมีความบริสุทธิ์ใจในนโยบายนี้จริง โดยผู้เขียนกล่าวว่า “การที่ผู้นำจีนคอมมิวนิสต์บางคนประกาศว่าจะไม่ยุ่งเกี่ยวกับชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศอื่นนั้น ในทางปฏิบัติใครจะรู้อย่างไรว่า จีนคอมมิวนิสต์จะไม่ดำเนินการแทรกซึมอย่างลับ ๆ ในหมู่ชาวจีนโพ้นทะเลเหมือนอย่างที่เคยทำมา” (หน้า ๙๑)

นับเป็นความพยายามวิเคราะห์ปัญหาอย่างจริงจังของผู้เขียนในส่วนนี้ ซึ่งผู้เขียนเองก็ยอมรับว่ารัฐบาลยังมีส่วนบกพร่องในการวิจัยปัญหาชาวจีนอย่างเพียงพอ ทำให้ปัญหาของชาวจีนในไทยเกิดจากการตั้งข้อสมมติฐานว่า “ชาวจีนในประเทศไทยส่วนใหญ่ยังมิได้กลายเป็นคนไทยอย่างแท้จริง หากสถานการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศผันแปรไป ชาวจีนเหล่านี้อาจก่อให้เกิดปัญหาร้ายแรงต่อประเทศชาติได้” (หน้า ๙๔)

ในส่วนที่สาม กล่าวถึง “อิทธิพลของชาวจีนในด้านเศรษฐกิจ” เขียนโดย ยุพเรศ บุญกลิ่นขจร ซึ่งส่วนนี้นับว่าได้ทำการศึกษาบทบาทของชาวจีนทางด้านเศรษฐกิจได้อย่างละเอียดมาก ตั้งแต่ปัจจัยสนับสนุนอิทธิพลทางเศรษฐกิจ เล่ห์เหลี่ยมทางการค้า ไปจนถึงนโยบายของรัฐบาลไทยในอนาคตที่จะลดอิทธิพลทางเศรษฐกิจของชาวจีนและเพิ่มบทบาททางเศรษฐกิจของชาวไทย ในส่วนนี้ผู้ที่สนใจควรจะได้อ่านอย่างละเอียดซึ่งก็จะได้รับความรู้ใหม่ๆ เพิ่มเติมและทันสมัยมากขึ้น จุดเด่นของบทนี้อยู่ที่ความทันสมัย และทันต่อเหตุการณ์ของข้อมูลและรายละเอียดต่าง ๆ นอกเหนือไปจากข้อมูลโดยละเอียดในสมัยก่อนด้วยแล้ว ผู้เขียนได้สรุปว่าปัจจัยที่สำคัญที่เป็นเครื่องสนับสนุนอิทธิพลในด้านเศรษฐกิจให้แก่ชาวจีนได้แก่ ๑. ความสามารถในการประกอบการค้า ๒. การรวมกำลังกันในทางเศรษฐกิจ และ ๓. เล่ห์เหลี่ยมในทางการค้า ส่วนความพยายามที่จะลดอิทธิพลทางเศรษฐกิจของชาวจีนก็ทำได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ในทางตรง เช่น การสงวนอาชีพให้คนไทย การควบคุมการส่งเงินออกนอกประเทศ การจำกัดกรรมสิทธิ์ในที่ดิน การปราบปรามการหลอกล่ียงภาษีอากร และการจำกัดจำนวนชาวจีนเข้าประเทศ เป็นต้น ส่วนในทางอ้อมก็เป็นการสนับสนุนและพัฒนาเศรษฐกิจของคนไทยโดยวิธีต่าง ๆ และผู้เขียนได้ตั้งข้อสังเกตว่ารัฐบาลยังไม่ได้มีมาตรการดำเนินการอย่างเข้มแข็งดีพอในเรื่อง การสงวนอาชีพ และปราบปรามการหลอกล่ียงภาษีอากร

ในส่วนสุดท้าย เป็นเรื่อง ลักษณะทาง “สังคม” ของชาวจีน ซึ่งแบ่งออกเป็นตอนย่อย ๆ สามตอน

ในตอนแรกของ บัณฑิต อ่อนคำ ว่าด้วยเรื่อง “ข้อคิดบางประการเกี่ยวกับลักษณะสังคมจีนและนโยบายต่อชาวจีน” ผู้เขียนมีความพยายามอย่างมากในการที่จะเอาลักษณะทางวัฒนธรรม ความเชื่อและศาสนาของชาวจีนมาเป็นเหตุผลสนับสนุนสภาพสังคมและความคิดของชาวจีนในประเทศไทยปัจจุบันโดยกล่าวถึง การจัดระเบียบภายในครอบครัว การรวมกลุ่มเหนือระดับครอบครัว และระบบความเชื่อของชาวจีน ผู้เขียนได้ยกย่องระบบครอบครัว และการรวมกลุ่มเป็นปึกแผ่นของชาวจีนว่าเป็น ส่วนสำคัญที่สนับสนุนให้ชาวจีนประสบความสำเร็จทางการค้า ซึ่งคนไทยยังขาดปัจจัยด้านนี้มาก แม้ว่าจะมีความเชื่อหรือศาสนาคล้ายคลึงกันเช่น ศาสนาพุทธก็ตาม โดยผู้เขียนกล่าวว่า “จุดมุ่งหมายที่ได้จากการนับถือศาสนาของชาวจีนมุ่งที่ความสำเร็จทางวัตถุ ส่วนของคนไทยหนักไปในทางความสำเร็จทางจิตใจมากกว่า” (หน้า ๑๖๓) ซึ่งทำให้ผู้เขียนสรุปความคิดเห็นของตนเองออกมาว่า ชาวจีน “ขยัน” ส่วนชาวไทย “เกียจคร้าน” ซึ่งในส่วนนี้ออกจะเป็นข้อสรุปที่หลวมและง่ายจนเกินไป ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดทัศนคติที่ไม่พึงปรารถนา และผิดพลาตต่อกันและกัน ในระหว่างชาวจีนและชาวไทยได้

ในตอนที่สองเป็นเรื่องเกี่ยวกับ “โรงเรียนจีน” โดย พิชัย รัตนพล และตอนที่สามเรื่อง “อนาคตของสังคมจีนในประเทศไทย” โดย แสงว รัตนมงคลมาศ ในส่วนที่เกี่ยวกับโรงเรียนจีนนั้นนับว่าได้ให้ความสว่างในเรื่องความเป็นไปของโรงเรียนจีนตั้งแต่เริ่มแรกมาจนปัจจุบัน ได้อย่างถนัดมือมาก พร้อมกันนั้น ได้ชี้ให้เห็นว่า การศึกษาในโรงเรียนจีนโดยเฉพาะการเรียนภาษาจีนในชั้นต้น ๆ นั้นมักจะไม่มีประโยชน์อันใดนัก ตามข้อเสนอแนะของผู้เขียนตอนท้ายบทนี้ว่าน่าสนใจไม่น้อย

ส่วนในตอนที่ว่าด้วยสมาคมจีน ผู้เขียนมองความเปลี่ยนแปลงของสังคมชาวจีนซึ่งมีอิทธิพลต่อความเสื่อมของสมาคมจีนต่าง ๆ ในแง่ดี และดูจะเป็นส่วนที่จะช่วยผ่อนคลายความกังวลใจในปัญหาชาวจีนซึ่งนักวิชาการส่วนมากมักจะคิดว่า จะกลายเป็นปัญหาหนักในอนาคต ผู้เขียนกล่าวว่าชาวจีนมีความโน้มเอียงเป็นคนไทยไปแล้ว และ “นับว่าเป็นนิมิตดีสำหรับประเทศไทยที่จะไม่ต้องเผชิญกับความยุ่งยากบางประการเกี่ยวกับปัญหาชนกลุ่มน้อย กลุ่มใหญ่ (ชาวจีน) ไปได้กลุ่มหนึ่งเป็นที่น่าชมเชยว่านโยบายของรัฐบาลที่ดำเนินต่อเรื่องนี้โดยส่วนรวมแล้ว ประสบความสำเร็จ

ด้วยที่ยังผลให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เพราะฉะนั้นการที่จะหวนกลับไปใช้ลัทธิชาตินิยมกันใหม่ หรือพยายามสร้างนโยบายบางอย่างในเชิงนิเสธโดยมิได้มีการพิจารณาอย่างรอบคอบ และปราศจากการคำนึงถึงข้อเท็จจริงอย่างถ่องแท้แล้ว ย่อมจะเป็นผลให้สภาพการที่เป็นอยู่ ในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางอื่นได้” (หน้า ๒๕๗)

เมื่ออ่านหนังสือเล่มนี้ในตอนต้นอาจจะทำให้รู้สึกว่ ปัญหาคนจีนซึ่งไม่เคยนึกกว่าจะเป็นปัญหาสำคัญกำลังจะกลายเป็นปัญหาหนกอย่างในประเทศเพื่อนบ้าน เช่น มาเลเซีย แต่เมื่อมาถึงบทสุดท้ายของ แสวง รตนมงคลมาส ก็ทำให้เกิดความรู้สึกในทำนองตรงกันข้ามและเกิดความสบายใจขึ้นมาก

ผู้ที่ไม่ต้องการให้เกิดปัญหาระหว่างชาวจีนกับชาวไทย น่าที่จะได้อ่านหนังสือเล่มนี้คู่กับสองเที่ยว

สมเกียรติ อ่อนวิมล